

Μακροχρόνια ανάπτυξη και απαγκίστρωση από την κρίση

Του ΓΚΙΚΑ Α. ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗ*

Η προβλεπόμενη μείωση του πληθυσμού στην Ελλάδα τις επόμενες δεκαετίες, με έναν μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξεως του 0,6%, έχει άμεση επίπτωση και στον αναμενόμενο μέσο ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας. Μια ικανοποιητική ετήσια μεγέθυνση θα μπορεί να επιτυγχάνεται μόνον αν η ποσοστιαία συμμετοχή στην αγορά εργασίας από τον υφιστάμενο πληθυσμό αυξάνεται, ώστε να αντισταθμίζει εν μέρει τη διαχρονική μείωση του εργατικού δυναμικού, και κυρίως υπό την προϋπόθεση ότι η παραγωγικότητα της εργασίας ενισχύεται διαρκώς. Με άλλα λόγια, η Ελλάδα θα έχει τη δυνατότητα να παραμείνει οικονομικά και πολιτικά ισχυρή, πετυχαίνοντας ρυθμούς μεγέθυνσης της οικονομίας, π.χ. της τάξεως του 3%, όπως δηλαδή τους ζήσαμε την περίοδο πριν από την κρίση 2008-2017, μόνον αν η μέση ετήσια αύξηση στην παραγωγικότητα εργασίας είναι υψηλότερη του 3% ετησίως.

Η μακροχρόνια αύξηση της παραγωγικότητας δεν είναι εύκολο ζήτημα. Απαιτεί συνέπεια και επιμονή σε μεταρρυθμίσεις που βελτιώνουν τη διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Προϋποθέτει μια αποτελεσματικά δημόσια διοίκηση με αξιολόγηση των υπαλλήλων, ένα ανταγωνιστικό και σταθερό φορολογικό πλαίσιο που να δίνει κίνητρα στους πολίτες για εργασία και προκοπή και στις επιχειρήσεις για επενδύσεις σε φυσικό και αν-

θρώπινο κεφάλαιο και καινοτομία, έναν υψηλό ετήσιο ρυθμό αύξησης των επενδύσεων πέραν της παραδοσιακής συνταγής επένδυσης σε κατοικίες και τη συμμετοχή στην επιταχυνόμενη διεθνή τεχνολογική επανάσταση.

Η επίτευξη των προαναφερμένων στόχων συναρτάται, μεταξύ άλλων, άμεσα, από τη συστηματική και ουσιαστική εκπαίδευση και διάβιου μάθηση των πολιτών, τη βελτίωση στην παγκόσμια κατάταξη των τυποποιημένων δεικτών PISA

Η άμεση επίτευξη υψηλών ρυθμών μεγέθυνσης προϋποθέτει και την απαγκίστρωση από τις εναπομένουσες παθογένειες της Ελλάδας της κρίσης.

για το γνωστικό αποτέλεσμα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τη βελτίωση των θεσμών του κράτους, όπως η Δικαιοσύνη, και άλλα πολλά.

Η αύξηση της παραγωγικότητας απαιτεί, επομένως, στόχευση σε πλειάδα πολιτικών, πολιτική ωριμότητα και μια κοινωνικά συμφωνία με επαρκή και διαχρονική αποδοχή για να επιτευχθεί μια μεγάλη και διατηρήσιμη στροφή σε μια πιο φιλόδοξη και μακρόπνοη οικονομική

Η αύξηση της παραγωγικότητας απαιτεί, επομένως, στόχευση σε πλειάδα πολιτικών, πολιτική ωριμότητα και μια κοινωνική συμφωνία με επαρκή και διαχρονική αποδοχή για να επιτευχθεί μια μεγάλη και διατηρήσιμη στροφή σε μια πιο φιλόδοξη και μακρόπνοη οικονομική πολιτική που να ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και την ευημερία.

πολιτική, που να ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και την ευημερία. Οι παραπάνω μακροχρόνιοι στόχοι τελούν υπό τον δημοσιονομικό περιορισμό της βιωσιμότητας

του δημόσιου χρέους, αλλά παράλληλα αποτελούν και αναγκαίες συνθήκες για την εξασφάλιση της μακροχρόνια. Η μελλοντική ανάπτυξη και ευημερία δεν μπορεί

να βασιστεί σε αποτυχημένες συνταγές του παρελθόντος, να σπριχθεί δηλαδή στον υπερδανεισμό του Δημοσίου, παράγοντας ελλείμματα, ή στον υπερδανεισμό των νοικοκυριών, διαγκώνοντας το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τη μη βιώσιμη επιχειρηματικότητα.

Θα πρέπει να είναι ανάπτυξη βασισμένη πάνω στις στέρρες βάσεις μιας σύγχρονης αποτελεσματικής οικονομίας, που θα αντικρίζει στα μάτια τον διεθνή ανταγωνισμό, θα αποπνέει αξιοπιστία και θα κινητοποιεί τη δημιουργικότητα.

Η άμεση επίτευξη υψηλών ρυθμών μεγέθυνσης, το ξεκίνημα για τη δημιουργία της νέας Ελλάδας, προϋποθέτει και την απαγκίστρωση από τις εναπομένουσες παθογένειες της Ελλάδας της κρίσης προκειμένου να επιταχυνθούν επενδύσεις από τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα που για διάφορους λόγους ασθμαίνουν. Αναβληθείσες επενδύσεις σε ώριμα επενδυτικά σχέδια της τάξεως των 5 δισ. ευρώ της τελευταίας τριετίας (έργα λιμένων, ενεργειακά δίκτυα, οδικό άξονες, τηλεπικοινωνίες, ολοκληρωμένες τουριστικές αναπτύξεις κ.λπ.) μπορούν να προσδώσουν άμεση ώθηση για μια ισχυρή εκκίνηση. Η αναμενόμενη και εμβληματική επένδυση στο Ελληνικό μπορεί άμεσα να φέρει βραχυπρόθεσμα επιπλέον 1,2 δισ. ευρώ και πολύ περισσότερα μεσοπρόθεσμα.

Βεβαίως, σε όλες τις χώρες η πλειονότητα των επενδύσεων – περίπου τα 2/3 – πραγματοποιείται από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στην Ελλάδα, οι ΜμΕ έχουν τεράστια δυσκολία χρηματοδότησης. Και για να απελευθερωθεί η χρηματοδότηση απαιτείται να θεραπευτεί το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων των τραπεζών.

Οι τράπεζες στην Ελλάδα υπήρξαν από τα πρώτα μεγάλα θύματα της κρίσης. Οι μετοχές τους έχασαν για πρώτη φορά το 2012 ολοκληρωτικά την επένδυσή τους, όταν το ελληνικό Δημόσιο επέστρεψε μόνον το 22% της αξίας των κρατικών ομολόγων που διακρατούσαν οι τράπεζες στο ενεργητικό τους.

Και έχασαν για δεύτερη φορά ολοκληρωτικά τα νέα μετοχικά επένδυσή τους τον Νοέμβριο του 2015, μετά την «περήφανη διαπραγμάτευση», τους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων και τη νέα ύφεση του 2015.

Σήμερα οι τράπεζες είναι αντιμέτωπες με τεράστιο όγκο μη εξυπηρετούμενων δανείων, που προσπαθούν να μειώσουν δραστηρικά και γρήγορα μέσω πωλήσεων ή τιτλοποιήσεων. Η επιτυχία τους είναι προϋπόθεση και για την απαγκίστρωση της οικονομίας από τη βαριά κληρονομιά της κρίσης.

* Ο κ. Γίκας Α. Χαρδούβελης είναι καθηγητής πανεπιστημίου και πρώην υπουργός Οικονομικών. Είναι σκημπίτης στο Φόρουμ των Δελφών.